

שאלות ותמיהות ל'בין הזמנים'

/ מורינו הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א /

לרגל יומי דמפגרי ביה רבנן נביא בזאת קושיות שונות, רובם מחכמי ישראל והשאר משאלותי הזעירות, כדי שבני הישיבה"ק יפלפלו בהם בלכתם בדרך יעסקו בתורה בניסיעה ובמקומות האירוח וכדו', כפי הדרך שהנחיל לנו רבינו הגרש"מ דיסקין זצ"ל, 'לחשוב בלימוד' בכל עת ומצב, ולהנות מ'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'.

א] ברכות דף כט, א: טעה וכו' בברכת הצדוקין מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא. הקשה הגאון ר' יעקב שור זצ"ל בספרו ברכת יעקב (ע' רסב) הקשה: יש להקשות דבש"ס חולין (דף מא ע"ב) אמרינן דאין שוחטין לתוך הגומא, ואם שחט צריך בדיקה אחריו אם לאו מין הוא, ומדוע כאן מסלקין אותו מיד?

ב] בבא קמא דף ה, ב: וכולהו כי שדית בור בינייהו אתיא כו' אלא למאי הלכתא כתביניהו רחמנא להלכותיהן, אדם לחייבו ד' דברים. וצריך עיון, שזה מובן באדם שהזיק אדם, אבל אדם שהזיק שור (דילפינן ממה שנא' שם ומכה נפש בהמה ישלמנה, שזה כולל כל מזיק ממון חבירו) שפטור מד' דברים, למאי הילכתא איצטריך קרא לאשמעינן, ולמה לא יליף מבור וחד מהנך?

ג] בבא קמא דף ט עמוד ב: בהידור מצוה עד שליש במצוה. וכתב רש"י דתניא זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לך ס"ת נאה לולב נאה טלית נאה ציצית נאה. וכו' גי' הרי"ף סוכה דף טז. (מדפי הרי"ף) ובספר חסידים תתע"ח, והמג"א ריש סי' כ"ד כתב: יזהר לעשות טלית נאה גמ'. משמע שכן ה' לו הגי' וכ"ה במדרש שכל טוב עה"פ זה קלי ואנוהו. ויש לשאול על דברי על רש"י: מה שייך הידור בטלית, וכי הטלית היא המצוה? הרי המצוה הוא רק בציצית ולא בבגד הטלית?

ד] בבא קמא דף יז ע"א: לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי. ופירש רש"י, 'למיגמר - לעצמו מעשה עדיף, אבל לאגמורי לאחרני עדיף ממעשה'. וצריך עיון מהנאמר במסכת מגילה (טז, ב), 'גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב', והוכיחו זאת מיעקב אבינו, שביטל מצות כיבוד אב בכך שלמד תורה בישיבתם של שם ועבר, הרי יעקב אבינו לא לימד לאחרים אלא למד בעצמו, ובכל זאת רואים שללמוד עדיף ולא המעשה.

ה] בבא קמא דף סט, א: גופא אמר ר' יוחנן גזל ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו.

וצריך עיון מה חידש ר' יוחנן שהגזלן אינו יכול להקדיש. בשלמא הבעלים הוא חידוש שאפילו שהבהמה שלו, אך כיון דאינו ברשותו, אינו יכול להקדיש, אבל הגזלן הרי פשוט שכינן שאינו שלו, אינו יכול להקדיש. הלא כן?

ו] בבא קמא דף פ, א: כיון שראו אותה העז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו לסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסין אצלו ישבו ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותה העז.

קשה אם כן כיצד צייתה התורה להביא פסח מן הכבשים ומן העיזים, הרי זה ליסטים מזויין?

ז] ברכות דף ד עמוד ב: כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר, אלך לביתי ואוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה וכו'.

הריטב"א בסוכה (כו ע"א) כתב, דמהא דסוכה יש למדין שהנשבע או הנודר לעשות דבר בחצי הלילה אסור לו לישון עראי קודם לכן, שמא ירדם באותה שעה ולא יעשה מצוותו, וליתא, שאין אומרים כן אלא בדבר שהוא אסור בגוף השינה וכו', אבל בנשבע כזה שאין השינה אסורה לו כלל אלא שצריך לעשות מצוותו, אז אין לנו למונעו משינה קודם לכן, עכ"ד.

וצריך עיון מברייתא ערוכה בברכות (ד, ב) שעשו חכמים סייג לדבריהם שלא יהא אדם בא מן השדה ואומר אוכל קימעא ואשתה קימעא ואישן קימעא, ונמצא ישן כל הלילה וכו', הרי שגם בכהאי גוונא גזרו חכמים.

ח [במגילה ג' א' והיכי עביד הכי והאריב"ל אסור ליתן שלום בלילה חיישין שמא שד הוא, צ"ע דבברכות מ"ג ב' מפורש ששדים אינם נראים כלל לשלשה בני אדם, וא"כ ביהושע שם מהיכי תיתי שלא היו איתו עוד ב' אנשים, שכן דרך אדם חשוב, וצ"ע דהוי ליה לגמרא לתרץ כך. (מכת"י ק של האדר"ת זצ"ל).

ט [גיטין ס"ב א' א"ל שלמא לכו מלכא של"מ א"א ומנ"ל דרבנן איקרו מלכי א"ל דכ' בי מלכים ימלוכו א"ל ומנ"ל דכפלין שלמא למלך א"ל דכ' כו'. קשה מנ"ל עדיין דכפלין שלום למלך מדוד המלך, הא אין ראייה כלל דכיון דרבנן איקרו מלכים, א"כ כיון דדוד המלך היה ג"ח ת"ח, לכך כופלין שלום משום דאיתה ביה תרתי, אבל למלך שאינו ת"ח או למלך נכרי מנ"ל עדיין. וכן דבאמת למלך נכרי אין כופלין שלום, א"כ קשה מברכות נ"ו א' דר' יוחנן בן זכאי אמר לאספסיינוס שלמא עליך מלכא ב' פעמים. (מכת"י האדר"ת).

&&&&

י [קידושין מ' ב': רשב"י אומר, אפי' צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות, שנאמר "צדקת הצדיק לא תצילנו מיום פשעו". והנה בסנהדרין ל"ז ב' נאמר שמיום שנחרב ביהמ"ק אע"פ שבטלה סנהדרין, מ"מ ד' מיתות לא בטלו והמחויב מיתה מסובב הקב"ה שימות במיתות כעין ד' מיתות ב"ד. וכל התוספות: "וא"ת והא חזינא כמה כופרים בעיקר דמתים כדרכם? ו"ל דזכות מילה תולה ושכר מצות שעשו משתלמין בעוה"ז, כדכתיב "ומשלם לשונאיו", עכ"ל. וצ"ע דלכאוף כופר בעיקר הוי כתוהא על הראשונות, כיון שבלא"ה אינו מאמין במצוה ובזכותה. והגם א"נ דלא כן הוא, אכתי יקשה האיך כופרים בעיקר שתהו על הראשונות מתים כדרכם.

יא [כתב הרמב"ם תשובה פ"א ה"א: כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות וכו'. כיצד מתודין וכו' ולעולם איני חוזר לדבר זה, וכו'. וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים. וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם.

ויש לדקדק בדבריו, דבכל פרטי ההלכה נקט שקודם שבעת ששב בתשובה חייב להתודות [היינו דהוא מחלק עיקר התשובה], ואילו גבי החובל בחבירו והמזיק ממונו כתב 'עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם', ומשמע דמתודה הוא תנאי נוסף על עיקר כפרתו קודם תשובתו, וצ"ע.

יב [רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ג: כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם.

הנה מדקדוק דברי הרמב"ם עולה שבכה"ג נחשב שטבל במקוה טהרה, רק שלא עלתה טבילתו מצד שאחז שרץ בידו, וצ"ע מדוע לא נחשב הדבר כמו שלא טבל כלל, שהרי תשובה בלא עזיבת החטא כמוה כאפס ותוהו וכמו שלא נכנס כלל אל מימי מקווה הטהרה.

יג [ב"מ צ"ב א' דאמר ר"א אפי' לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד אוכלו. צ"ע דהא לעיל פ"ה ב' דרשין 'ואל כליך לא תתן' בזמן שאתה נותן לכליו של בעה"ב אתה נותן לכליך וצ"ע. (מכת"י האדר"ת).

יד [שבת ק"ל א' רד"ה שש כגון תפילין ומזוזה וציצית דאינן כשהוא בשדה. צ"ע למה לא יכול לנושאן כשהוא בשדה ציצית ותפילין, וראיה מדוד המלך ע"ה שכשנכנס לבית המרחץ אמר 'אוי לי', ואי בשדה ג"כ אינו יכול לישא ציצית ותפילין, א"כ למה דווקא בבהמ"ר, וצ"ע. (מכת"י האדר"ת).

טו [כתב בתשובות ר"א בן הרמב"ם סי' כ"א: דואג האדומי ואוריה החיתי ועבד מלך הכושי אינם מיחס ישראל אלא גרים הם, ואבא מארי זצ"ל היה סובר שאוריה החיתי גר תושב, עכ"ל. וצ"ע דבתוספתא נגעים פ"ו וברמב"ם בית הבחירה ז', יד' כ' שאין לגר תושב לדור בירושלים וא"כ האיך דר אוריה בירושלים, כמובא בשמואל ב' יא, א' ב', וצ"ע. ועוד צ"ע דבכתובות ט' ב' נאמר שאוריה נתן גט לבת שבע, ומה שייך נתינת גט בגר תושב?? וביותר קשה, איך נישאה בת שבע לגר תושב??

טז [ערובין מ"א ב', וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו. קשה לפ"מ דאיתא בב"מ פ"ו ב' דסעודת אברהם אבינו היתה גדולה מסעודת שלמה, א"כ ה"ל למנקט כסעודת אברהם. (מכת"י האדר"ת).

יז] "וידר יעקב נדר לאמר וכו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וכו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". וצ"ע
דהיא שבועה בלשון נדר, שנחלקו בירושלמי האם חלה, כמובא בהר"ן נדרים ב,ב, וצ"ע.

יח] איתא בילקוט שמעוני (יהושע רמז ט) שאמרה רחב לפניו: "רבש"ע, בשלשה חטאתי לפניך (בנדה בחלה
ובהדלקה) בשלשה מחול לי בחבל בחלון ובחומה". וצ"ע מה שייך שרחב ביקשה מחילה על מצוות הנהגות
בישראל ואין נוהגות בבן נח? (מהגרש"מ דיסקין זצ"ל).

יט] בזבחים קיח, ב נאמר: בג' מקומות שרתה שכינה בישראל, בשילה בנוב וגבעון ובבית עולמים. וכן שם
קיט, א: ג' בירות הן, שילה ונוב וגבעון ובית עולמים. וצ"ע שהרי הם ד' מקומות ולא ג' מקומות??.

כ] בסליחות לראש השנה (סליחה יד) שחיבר ריב"ם (מבעלי התוספות), נאמר: 'יתירה חיבתם לפניך אדוני
האדונים, בין כך ובין כך קרואים לך בנים'. וצ"ע דהא זו דעת ר"מ בקידושין לו,א, ולדעת ר"י רק בשעה שעושים
רצונו של מקום קרויין בנים, והרי קי"ל בעירובין מו,ב דהלכה כר"י כלפי ר"מ?!

כא] בסנהדרין צה,א שאל אבישי האם מותר להציל את דוד ע"י שיקח את סוס המלך דוד וירכב להצילו, וצ"ע
דפשיטא דשרי, כיון שפיקו"נ דוחה כל התורה! (מהגר"ד קוק שליט"א מטבריא).

כב] סנהדרין כ' א', מפני מה נענש אבנר מפני ששהה מלכות בית דוד ב' שנים ומחצה. וצ"ע הא ידוע מאמר
חז"ל ביומא ל"ח ב' דאין מלכות מגעת בחבירתה אפי' כמלא נימא, וצ"ע. (מכת"י הגר"ב, אביו של האדר"ת).

כג] בשבת צו,א נחלקו האם מקושש התחייב משום מעמר או מעביר ד' אמות או תולש, והקשו בגמ' למאי
נפ"מ. וצ"ע, שהרי הש"ס ומדרשי חז"ל מלאים בביאורי מקראות ומחלוקות מה היה והאיך, ומדוע דוקא כאן הקשו
דלמאי נפ"מ??

כד] בהוריות י"ג א' אמרי' שכהן קודם ללוי וכו' וממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ. והנה משמע בש"ך
יו"ד רמ"ו סקי"ד דה"ה לכל מילי דכבוד. וקשה שהרי ביתו של הכה"ג היה בירושלים וכו' הרמב"ם (כלי המקדש ה',
ז) שאסור לו לצאת מירושלים. וממזר הלא אסור להיכנס לירושלים, כדאיתא באדר"נ (פי"ב ח'), וא"כ איך יזדמנו
שניהם יחד, בכדי שיכבדו הממזר ת"ח יותר מהכה"ג הע"ה, וצ"ע. (מהגר"ב"ש דויטש).

כה] בתענית (לא, ב) נאמר, לגבי חגיגת ט"ו באב: "בת מלך שואלת מבת כהן גדול, בת כהן גדול מבת סגן, ובת
סגן מבת משוח מלחמה, ובת משוח מלחמה מבת כהן הדיוט, וכל ישראל שואלין זה מזה, כדי שלא יתבייש את
מי שאין לו". והקשה הרש"ש דמהכא משמע דסגן חשוב טפי ממשוח מלחמה, ובהוריות י"ג מבואר להיפך, ע"י"ש.
ועוד הקשה דבהוריות שם חשיב עוד מדרגות, אמרכל, גזבר, ראש משמר בית אב, ומדוע לא שאלה בת כהן
משוח מלחמה את בגדי בת האמרכל ובת האמרכל מבת הגזבר וכו', והרי בסדר חשיבותם וכבודם קודמים הם
לכהן הדיוט, וצ"ע.

כו] לפי השיטה שיש מצוה לאכול בערב יום הכיפורים כדי שיהיה כח לצום, למה אין מצוה לאכול בערב תשעה
באב משום אותה סיבה?

את "בין הזמנים" צריך לנצל לשתי מטרות חשובות, הסביר מרן הגר"י קמינצקי זצ"ל, האחד למנוחה והשני
לעצמאות רוחנית. במשך זמני הישיבה נמצא הלומד במסגרת ותוכנית לימוד קבועה, אך ב"בין הזמנים"
בונה הבחור לעצמו את מערכתיו הרוחניות, בלימוד, בקביעת עיתים מסודרים לתורה, בשמירה על זמני
התפילות בהפקדה על "בין אדם לחבירו" בבית פנימה, כיבוד הורים, ועוד מגוון רחב של נושאים בעבודת
ה', כמו שמירת העיניים ועוד. ימים אלו מסייעים גם לעיצוב פרטי של הרוחניות והלומד צריך לעבוד על עצמו
כעת, בלי לחץ חברתי ולא נוכחות המשגיח או ה'שמירת סדרים', ולבנות את עולמו.

&&&&

פסקי הלכות בענייני בין הזמנים

מתוך הספר 'שלהי דקייטא'

- (א) הנוהג להתפלל כותיקין בכל יום ורוצה לחדול ממנהגו, לא מועיל לו במה שמתיר את נדריו בערב ראש השנה, וצריך להתיר הנדר בפני שלושה. אך הנוהג להתפלל כותיקין רק יום אחד בשבוע או בתקופת "בין הזמנים" בלבד, לוח סגי התרת נדרים דערב ר"ה (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ב) תפילה בשעה שהצבור מתפללים, עדיפה על תפילה בביהכנ"ס ביחידות (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ג) אין מדרך כבוד להתפלל כשלוש את מעילו על כתפיו, שהרי גם העומד לפני שר לא היה עושה כן (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל). וביד שמניח בה תפילין א"צ ללבוש המעיל בשעה שהתפילין מונחות על היד (מין הגר"ש אלישיב זצ"ל).
- (ד) המתפלל והגיעו הצבור לקריאת התורה, אסור להפסיק תפילתו כדי לשמוע את קריאת התורה, שזה הפסק גדול כ"כ שאינו ראוי להפסיק בשבילו באמצע התפילה וא"צ להשלים אח"כ לשמוע הקריאה אלא א"כ חפץ בהדור מצוה (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ה) כשצריך שומר לתפילתו ואין לו, ועושה סימן בבגדיו שיזכירו להתפלל, כגון שמניח את שעונו על ידו השניה, לא מהני בזה. אבל שעון מעורר שבדאי יזכיר לו, מועיל (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ו) כשיש רק מנין אחד בעיר ובו מתפללים תפילת שמונה עשרה אחר זמנו של המג"א ולפני זמנו של הגר"א ובעל התניא, יקרא קריאת שמע על תנאי שאם ההלכה כהמג"א יוצא י"ח בזמנו דהמג"א ויתפלל בצבור ולא ביחידות, כיון שמנהג העולם כהגר"א ז"ל (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ז) המקבל עליה לתורה במקום שנוהגים לקרוא בהברה אחרת ממנהגו, יברך את הברכות בהברה הנהוגה באותו מקום תפילה (למשל בהברה ספרדית או תימנית) (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ח) המתפלל בהברה ספרדית, יכול לקרוא בתורה בהברה אשכנזית לצבור המתפללים בהברה אשכנזית (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (ט) המתפלל בנוסח אשכנז ואמר 'עלינו לשבח' כמנהגו לאחר אמירת 'ובא לציון' והצבור המתפלל בנוסח ספרד אומר 'עלינו לשבח' כשהוא עומד באמירת 'אין כאלוקינו', אינו צריך להפסיק לאמירת 'עלינו', כיון שעוסק בתפילתו. אך לכתחילה צריך להקפיד להתפלל כהצבור (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (י) עדיף להתפלל מנחה עם חזרת הש"ץ, אף כשהש"ץ יאמרנו לאתר שקיעת החמה מאשר להתפלל מנחה קצרה, (ועיין שלהי דקייטא בזה). אך אם המנין קבוע עדיף להתפלל מנחה קצרה בין בחול ובין בשבת (מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל. ועיין קובץ מבקשי תורה כרך ג' קובץ ט"ו בפסקי הגרש"ז א ובקובץ ט"ז עמוד תס"ו)
- (יא) הנוסעים מב"ב לירושלים יאמרו תפילת הדרך בלא שם ומלכות (שמעתי ממין הגרש"ז אוירבך זצ"ל).
- (יב) המילגה הניתנת לבני ישיבות ב"ישיבת בין הזמנים", שייכת להוריו (מין הגר"ש אלישיב זצ"ל, שמעתי מנכדו ידי"ג הרה"ג רבי אריה ליב רימר שליט"א).
- (יג) לחיזוק והתעוררות אפשר לשמוע שירים מפסוקים מהתנ"ך (מין הגר"ש אלישיב זצ"ל).
- (יד) מצות לוויה לאורח אינו אמור באיש לאשה ואשה לאיש, ובקרובי משפחה אפשר שיש להקל בזה (מין הגר"ש אלישיב זצ"ל, ועיין שו"ת תורת הדרך).
- (טו) מין הגרש"ז אוירבך זצ"ל הקפיד ביותר שלא יגזלו מהמדינה, משום חילול ה', ומ"מ אם איתרע ונטל מהמדינה, אינו צריך להשיב משום איסור גזל (שמעתי מבנו הגר"ע), וכששמורות הטבע וכדו' שופצו

ותוחזקו ע"י האחראים והממונים לכך ע"י המדינה, אסור לגוזלם וחייבים לשלם דמי כניסה בכל מקרה (מך הגר"ש אלישיב זצ"ל).

טז) מעשה בבן תורה יקר שאביו בקשו לעבוד עימו כל ימי "בין הזמנים" לפרנסת בני משפחתם למעט מזמן קביעת עתים לתורה, ושאל את הגר"ש אלישיב מה יעשה, שהרי חשקה נפשו בתורה ורוצה ללמוד יותר, והשיב לו הגר"ש א שאם אביו רוצה שיעזור לו לתועלת פרנסתם ולמחייתם, שילך לעבוד בימי "בין הזמנים", וכן הורה לו מו"ר המשגיח הגר"ג איזמן זצ"ל.

יז) לגבי טיולים לילדים אמר מך הגר"ש ז אורבך: "וכי ב'עץ חיים' לא יצאו לטיול?! הלכו לקבר רחל עד ברכת שלמה בלווית הגר"מ טיקוצינסקי זצ"ל". והוסיף הגר"ש ז: "וכי כשמסתכלים בעיתון אין זה טיול!?!".

יח) הגדרת דברי הרמ"א או"ח תק"ס שאין לשמוע ברגילות כלי שיר, נראה דרגילות היינו אחת לשלשה ימים (מך הגר"ש ואזנר זצ"ל, שמעתי מידי"ן הרה"ג רבי יהודה זאב וויס שליט"א).

יט) לסביבות ארץ ישראל אפשר לצאת ולטייל ע"מ לשוב במהרה (מך הגר"ש ז אורבך זצ"ל, שמעתי מהגר"י נויברט זצ"ל. וראו בס' שלהי דקייטא ובס' ויאמר שמואל בהרחבה בענין זה ובמאמרי "ראש הנקרה והארץ המובטחת", אלעד תמוז התשע"ג).

כ) הטסים בטיסה בשמי הארץ, אסורים לטוס מעל הר הבית. וכמו"כ אסור לסייע לגוי להעביר מטוס מעליו למרות שישראל לא טס בו, מכיון שקדושת ההיכל והעזרות עולה עד לרקיע (תורת הדרך פ"ג סעיף ט"ו ועיין שו"ת קנין תורה ח"ג).

כא) לכתחילה יש להמנע מלטוס במוצ"ש במטוס שהגיע לשדה התעופה בשבת גם כשלא עושים בו שום עבודות לצרכי הנסיעה ואף לאחר זמן של בכדי שיעשו דאפשר שאם לא יסעו לא תהיה נסיעה זו ומסייעו בזה (מך הגר"ש אלישיב זצ"ל. ועיין שו"ת יד נתן ח"ב סי' י"א).

כב) מותר ללבוש טלית קטן על בשרו ולא תשיב ביזוי מצוה שהרי לובשו כדרך שלובש שאר בגדים (מך הגר"ש ז אורבך זצ"ל).

כג) אין ראוי לנסוע ביוזעין למקום שאין בו מנין לתפילה, אלא אם כן נוסע לצרכי בריאות, פרנסה או מצוה (מך הגר"ש ז אורבך זצ"ל, וראה בס' שלהי דקייטא בהרחבה).

כד) השווה זמן קצר במקום מסוים כגון לנופש יתכן שאין צריך לקבוע לו מקום לתפילתו (שמעתי ממו"ר מך הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועי' שלהי דקייטא).

כה) עדיף להתפלל בנחת במנין במקום שאינו בית כנסת מאשר במרוצה במנין בבית כנסת (שמעתי ממו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א).

כז) קריאת התורה היא חובת צבור והמתפלל ביחידות אינו צריך מעיקר הדין לטרוח ולילך לשמוע קריאת התורה, וכן הורה החזו"א. ומ"מ ראוי לכל אחד להשתתף עם הצבור בקריאת התורה (שמעתי ממך הגר"ח קניבסקי).

כח) עיין רמ"א או"ח תק"ס באופני איסור שמיעת כלי שיר והסתפקתי האם במחנות קיץ וכדו' שמעוררים בבוקר את החניכים ע"י מנגינות הנשמעות במערכת כריזה ועושים כן משום שרעש המנגינות מעורר ביותר, ולא משום המנגינות והשירה, וא"כ אפשר ואין בזה איסור שמיעת כלי שיר כדרך בני מלכים, וכ' לי הגר"ח קניבסקי שאכן ואולי אפשר כדברינו.

כט) אין לאדם לקבוע עצמו סתם לשמוע זמרה כגון בערבי שירה וכיוצ"ב, שאין הדבר פשוט כלל להיתר ולבני תורה המדקדקים במצוות ראוי לחוש שלא לשמוע קלטות שירים אם לא בשמחה של מצוה (מך הגר"ש ז אורבך זצ"ל, ועי' שלהי דקייטא בהרחבה).

ל) הנוסע בתחבורה ציבורית ויושבות כנגדו נשים שאינן לבושות כראוי, לא ידבר בד"ת אלא יהרהר בלבד או יעיין בספר בלא להוציא הדברים בפיו (מך הגר"ש ז אורבך זצ"ל).

(לא) בדין פושט הציצית בזמן שהותו בים על מנת לשוב וללבושה לאחר הרחצה, סיפר מרן הגר"א ל שטיינמן זצ"ל שהחזו"א זצ"ל פשט את טליתו אחר תפילת מוסף ביום הכפורים ולאחר שעתיים ומחצה התעטף שוב ולא בירך עליה, מספק שמא לא חשוב עדיין לזמן מרובה שיש לברך עליו כשפושט טליתו ע"מ להשיבה (ועיין בשלהי דקייטא עמוד רס"א).

(לב) כשמנו חז"ל את יורדי הים בין אלו הצריכים לברך ברכת הגומל, תיקנו כן להנכנס לתוכי הים ממש, ומשא"כ השוחה בקרבת החוף שאינו מברך. אולם שאירע מקרה של כמעט טביעה בתוכי המים בודאי שעליו לברך (הגר"ש אלישיב).

(לג) מספק אין לברך ברכת "עושה מעשה בראשית על ים המלח", אף שבמסכת בבא בתרא (עד, ב) נאמר שימה של סדום מקיף את ארץ ישראל, ומשמע שישודו מזמן בריאת העולם, דמ"מ מכלל ספק לא נפקא, ואפשר שים המלח נוצר לאחר מכן וכמו"כ אין ליטול מים אחרונים ממי ים המלח דהו מלח סדומית (הגר"ש אלישיב)

(לד) מותר לצלם שמש לאחר שהתחילה שקיעתה משום שכך אינו מצלם צורת שמש שלמה (הגר"נ קרליץ שליט"א. ועיין בשלהי דקייטא עמוד רצ"ו).

(לה) מעשה ביהודי טוב שהיה זקוק למנוחה ונסע לטייל ולפוש. במהלך נסיעתו להר או לחוף הים למד תורה מתוך ספר, ומידי פעם הפסיק מלימודו והביט בנוף שמחוץ לחלון האוטובוס. ושאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם מותר לו להפסיק ממשנתו ולומר 'מה נאה אילן זה', והספק בדבר הוא שהרי יתכן שאין זה בגדר 'המפסיק ממשנתו', שהרי אדרבה, מפסיק כעת מטיולו ולא מפסיק ממשנתו, שהרי עיקר נסיעתו הוא לטיול ורק לומד הוא בדרכו לניצול זמנו. השיב לי מרן שליט"א במכתב: חלילה להפסיק ממשנתו.

(לו) למדנו במסכת עבודה זרה (טז, ב) "הרחק מעליך זו מינות". והקשו התוספות שהרי מצינו שכמה אמוראים ביקרו בבית אבידן. תירצו התוספות שהיה זה בכדי להתווכח עם עובדי העבודה זרה ולא היה זה מקום מינות של ממש, אלא מקום שנועד לויכוחים בעניני אמונה. הרמב"ם (בפירוש המשניות ע"ז פ"א) כתב שאסור לנו לבקר בבית עבודה זרה ואין לראותו. בהלכותיו כתב הרמב"ם (מאכלות אסורות ס"א) שהנוצרים הינם עובדי ע"ז וממילא דין כנסייתם כדין בית עבודה זרה לכל דבר, ובברכ"י (קמ"ט ב' בהג"ה) כתב שאסור להכנס לחצר עבודה זרה, אפילו כדי לשוחח עם אחד מהם, (וראו בשולחן ערוך יו"ד ק"נ). והאריכו הפוסקים בגודל איסור חמור זה, של כניסה לכנסיית נוצרים. ומובא בספר חסידים (תל"ה): "מעשה ביהודי שהלך בחצר בית הע"ז ושמע בת קול מכרזת "ואותי השלכת מאחורי גבך" והיה מתענה כל ימיו. (וראו בשו"ת אגר"מ יו"ד ג' קע"ט אות ו' ובס' שלהי דקייטא סי' כה בהרחבה).

לגבי מסגד המוסלמים כתב בשו"ת אבני ישפה (ח"א, קנג) שמותר להכנס לשם, לאור דברי הגאון רבי אלעזר יצחק זצ"ל בשו"ת חוט המשולש (סי' כח) שמותר מצד הדין לבנות בית תיפלה למוסלמים, מפני שעיקר ההתאספות שם היא לעבודתם, וזה לא נחשב משמשי ע"ז שכתב השו"ע (יו"ד קמג, ב) שאסור לבנות עם העכו"ם כיפה שמעמידים בה ע"ז, משום ששם עבדו עבודה זרה, אך בית תיפלת המוסלמים, המאמינים בבוא העולם, אינו מיועד לעבודה זרה, והו"ד בדרכי תשובה (קמג, ח). ונלמד מדבריו שאם מותר לבנות מסגדי מוסלמים, כל שכן שמותר להיכנס לתוכם. וכתב שכך הסכים עימו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. ועי' שו"ת ציץ אליעזר (חי"ד צ"א) שכתב שאסור להיכנס למסגד, עי"ש. ורבנו בעל הקהילות יעקב זצוק"ל חשש אפילו להיכנס לחלקים ממערת המכפלה, המשמשים כיום, לדאבון לב, מסגד מוסלמי. רבנו הסטייפלר זצוק"ל, כמובא ב'אורחות רבנו', אמר שלמרות שמדברי שו"ת חוט המשולש עולה שאין למסגד מוסלמי דין של 'בית עבודה זרה', אך מוטב להתפלל מחוץ למערת המכפלה, במקום שהתפללו בו דורות של יהודים, במדרגות החיצוניות.

ביום היארצייט של רבנו הגר"ש אלישיב זצ"ל עלה חתנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א להתפלל על ציונו ולאחר מכן נסע להתפלל בכותל המערבי ובמערת המכפלה ומרן שליט"א נכנס להתפלל בתוך אולמות המערה. השבוע שאלתי את רבנו שליט"א (באמצעות ידידי, נכדו הרה"ג רבי יעקב קניבסקי שליט"א) לפשר הדבר, ומרן שליט"א השיב: "אבא לא נכנס, כי חשש. אך הוא אמר לי שאני עצמי אכנס להתפלל בפנים" (וראו בגליון דברי שי"ח, ערב תשעה באב התשע"ה).